

УДК 336.221

ЄВГЕНІЯ ГНАТЕНКО

*кандидат економічних наук, доцент обліку та економічного аналізу
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
e-mail: janie555@ukr.net*

ОЛЕНА ПОРТНЕНКО

*студентка спеціальності облік і оподаткування
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
e-mail: elena.portnenko@gmail.com*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

В статті розкрито економічну сутність податку на додану вартість, його фіскальну функцію, недоліки. Визначено значення податку на додану вартість стосовно фінансово-господарської діяльності підприємств та надходжень до державного бюджету України. Виявлено проблеми у справлянні податку на додану вартість в Україні. Проведено порівняння функціонування податку на додану вартість в Україні та Польщі. Розглянуто діючі ставки податку на додану вартість та визначено коло товарів, які підпадають під оподаткування ПДВ за ставками в Україні та Польщі. Співставлено вартість продуктів харчування при ставках податку на додану 20% та 5% як в Польщі. Запропоновано переглянути ставки податку на додану вартість в Україні на продукти харчування.

Ключові слова: податок на додану вартість, ставка, податок, кошти, суб'єкти господарювання, митна територія, платник.

Постановка проблеми. Подальше реформування податкової системи є однією з найбільш актуальних проблем української економіки в умовах ринку. Пріоритетним завданням держави в цьому напрямі є вирішення проблеми справляння податку на додану вартість (далі – ПДВ) та усунення дисбалансу між надходженнями ПДВ до бюджету та його відшкодуванням суб'єктам підприємницької діяльності. Даний податок суттєво впливає на фінансові результати та фінансовий стан суб'єктів підприємництва, що пов'язано зі сплатою податку у процесі придбання матеріальних цінностей, оплати виконаних робіт і отриманих послуг; надходженням цього податку на рахунки суб'єктів підприємства, які реалізують товари, роботи, послуги. В умовах фінансово-економічної кризи, коли перед більшістю підприємств постала проблема платоспроможності, ліквідності та значним погіршенням фінансових результатів, гостро ви-

никає питання щодо впливу ПДВ на їх фінансово-господарську діяльність, що змушує шукати шляхи мінімізації його негативних проявів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню ПДВ присвячено чимало наукових та публіцистичних праць як в Україні так і за її межами. Безпосередньо займалися вивченням цієї проблематики такі науковці і дослідники як П. Мартинюк, Т. Лобкова, В. Синчак, А. Ступицький, В. Завгородний, Ю. Козак, В. Кравченко, А. Ластовецький, В. Опарін, Т. Савченко, А. Соколовська, В. Федосова та ін. Проблеми податку на додану вартість, об'єкти, базу та ставки оподаткування, перелік неоподатковуваних та звільнених від оподаткування операцій, порядок обліку відповідно до Податкового кодексу України розглядаються в працях Жукевича О., Луніна І., Бурдова В., Романова А., Пархоменка В., Мельника В. Проте, незважаючи

на данні дослідження, ряд проблемних аспектів щодо податку на додану вартість потребують подальших глибоких і системних досліджень.

Метою даної статті є дослідження суті справлення непрямого податку на додану вартість, аналіз його функціонування в Україні та Польщі й визначення проблем, що виникають у результаті його дії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на додану вартість є найскладнішим для розуміння і адміністрування. Дослідження особливостей даного податку здійснено на прикладі України та Польщі. Додана вартість – це приріст вартості товару, робіт та послуг, яка створюється на всіх етапах його виробництва і реалізації. Відповідно, ПДВ являє собою законодавчо встановлену частину такого приросту вартості, яка стягується в бюджет. При цьому, оплачується ПДВ покупцем товару, так-як даний податок включений у його ціну, а вноситься в бюджет продавцем. Саме тому ПДВ називають непрямим податками.

На сьогоднішній день цей податок складає найбільшу частку податкових надходжень до державного бюджету України. Згідно зі звітом Фіскальної служби України у 2017 році до загального фонду державного бюджету зібрано 183,5 млрд. грн податку на додану вартість, що на 35,1 млрд. грн більше ніж у 2016 році (у 2016 році сума зібраного до бюджету ПДВ склала 148,5 млрд. грн) [3]. Важливу роль в управлінні даним видом податку відіграє система адміністрування ПДВ. А останні законодавчі зміни наблизили нас до міжнародних стандартів справляння ПДВ, адже починаючи з 2015 року реєстрація всіх податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних є обов'язковою та як і подання податкової звітності з ПДВ в електронній формі. Однак позитивні та негативні наслідки таких нововведень дуже часто виявляються лише під час їх дії на практиці, тому не дивно що у 2018 році система електронного адміністрування зазнала певних змін. Податок на додану вартість нараховується і сплачується згідно Податкового кодексу України [6]. Система електронного адміністрування ПДВ (далі – СЕА ПДВ), що організова-

на на центральному рівні ДФС, забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку, а саме: сум податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН, та розрахунках коригування до них; сум податку, сплачених платниками при ввезенні товарів на митну територію України; сум поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ; суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН; інші показники, які згідно з вимогами Податковим Кодексом України [1].

Сума податку до сплати визначається як різниця податкового зобов'язання та податкового кредиту. Кінцевий споживач оплачує товар за ціною, збільшеною на всю суму платежів ПДВ. Із прийняттям Податкового кодексу України суттєвих змін у бухгалтерському обліку податкового кредиту не відбулося. Головним недоліком застосування цього податку, як і взагалі функціонування податкової системи України, є нестабільність законодавчого підґрунтя. Податок на додану вартість є основним джерелом наповнення бюджету України.

Ставки податку на додану вартість в Україні:

- 20% ставкою оподатковуються операції, зазначені у статті 185 ПКУ, а саме: постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України; ввезення та вивезення товарів на/за межі митної території України; постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом;
- 7% за цією ставкою оподатковується постачання на митній території України та ввезення на митну територію України: лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для виробництва і застосування в Україні.
- 0% ставка застосовується до: вивезення товарів за межі митної території України у митному режимі: експорту, безмитної торгівлі, вільної митної зони або реекспорту, якщо товари поміщені у такий режим відповідно до пункту 5 частини першої статті 86 Митного кодексу

України. Якщо операції з постачання товарів звільнено від оподаткування на митній території України, до операцій з експорту таких товарів застосовується нульова ставка [1].

Один із основних податків в Польщі – це VAT(Value – AddedTax) – податок на додану вартість. Податок який нараховується при купівлі продуктів харчування, одягу, послуги. Цей податок, як правило, включений у ціну товару або послуги. Йдеться про ціну брутто. Якщо ціна на нетто – це означає, що треба додати податок. Проте в магазинах і підприємствах побутового обслуговування ціни вже містять податок. В Польщі податок – це безоплатний, обов'язковий і безповоротний платіж на користь держави, на підставі чинного законодавства, згідно з яким податки в Польщі повинні платити не тільки польські громадяни, а й іноземці, які отримують в Польщі дохід. Для багатьох іноземців (особливо тих, хто не здійснює підприємницької діяльності) щоб розрахуватися з податковою інспекцією потрібно мати ідентифікаційний персональний номер. Щоб одержати статус платника VAT необхідно звернутися із відповідною заявою до податкової служби. Подання такої заяви – безкоштовне. Схожою є процедура і на одержання права бути платником VAT в рамках ЄС (VAT UE). Щомісяця, до 25-го числа, платник податку повинен подати декларацію VAT. Сплата податку за поточний місяць відбувається до 25-го числа наступного місяця. Польським законодавством не передбачено обов'язку для компаній реєструватися платниками VAT, якщо щорічні продажі не перевищують 150 000, 00 zł. (34 000 євро). Проте мати такий статус є радше вимогою сучасних реалій, оскільки в протилежному випадку більшість контрагентів просто не вестиме з Вами справ.

Ставки податку на додану вартість в Польщі:

- 23% основна ставка VAT. На даний час польським законодавством розглядається питання щодо зменшення, з наступного року, податку до 22%.
- 8% ставка поширюється на фармацевтичну та медичну продукцію, послуги пасажирських перевезень, послуги, щодо тимчасового розміщення та проживання, будівництво житла.

- 5% застосовується для таких груп товарів як хліб, м'ясо, молочні продукти, книги та періодичні видання.
- 0% ставка застосовується при купівлі та поставці товарів з країн ЄС до Польщі [7].

Важливою перевагою Польщі для ведення бізнесу є можливість повернення сплаченого VAT «живими грошима». Так, за бажанням платника податку, повернення VAT може відбуватися за рахунок зменшення його податкових зобов'язань або фактичного перерахунку йому коштів.

Звільнені від сплати податку: служби охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення і послуг, а також певні фінансові та страхові послуги. Іноземець, який здійснює власну підприємницьку діяльність, виконуючи різного роду послуги, повинен буде заплатити ПДВ до податкової інспекції за місцем здійснення діяльності [7].

Як бачимо, в порівнянні з Польщею, в Україні меншою ставкою оподатковуються постачання лікарських засобів до країни, для заправки транспорту з перевезень, товари в магазинах безмитної торгівлі та послуги з перевезення пасажирів. В той час, як в країнах ЄС, а особливо в Польщі, зниженою ставкою оподатковуються медична продукція, продукти споживання, книги та товари з країн ЄС.

При дослідженні для порівняння функціонування податку взято ставки ПДВ на продукти в Україні та Польщі. В нашій країні ставка ПДВ на продукти становить 20%, в Польщі – 5%, отже продукти в Україні коштували б на 15% дешевше, якщо б ставка податку була такою як в Польщі. На рис. 1 представлено порівняння цін на продукти харчування при ставках ПДВ 20% та 5%. Для цих розрахунків були взяті середні ціни за даними Держстату на обрані продукти та перерахували ставку ПДВ із 20% до 5% [2]. Отже, зниження ставки ПДВ в Україні до 5% сприяло б зростанню попиту громадян та позитивно впливало б на зростання ВВП в країні.

Висновки з проведеного дослідження. В більшості країн Євросоюзу податок на додану вартість на продукти менший за ПДВ в Україну. В Німеччині він становить 7%, а в Польщі, як зазначалося вище, – 5%. Провівши дослідження, можна дійти висновку, що ця

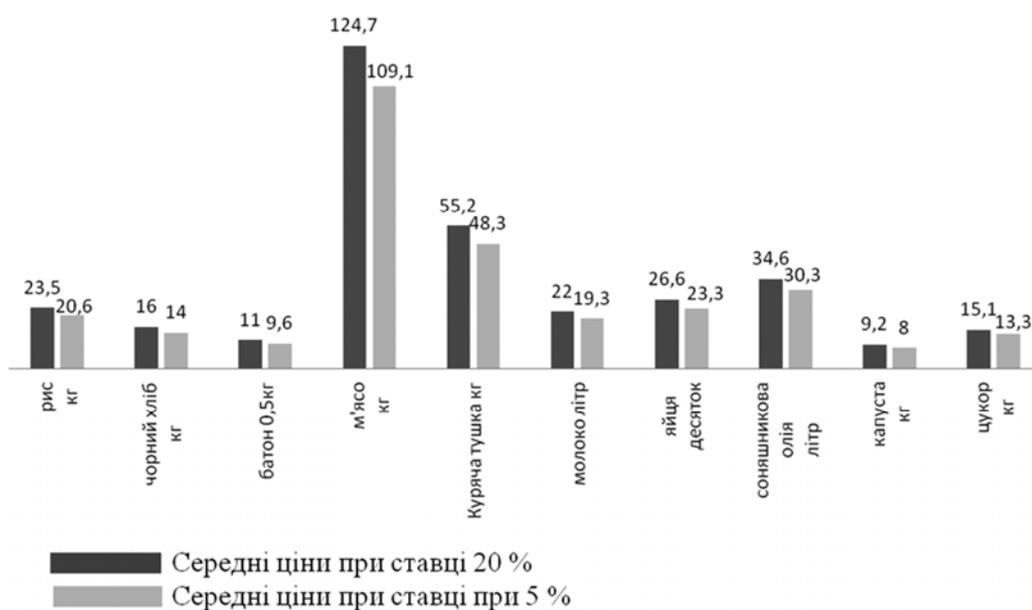

Рисунок 1 – Порівняння середніх цін в Україні на продукти харчування у квітні 2018 р.

різниця в оподаткуванні все більше впливає на вартість продуктів в нашій країні. Це призводить до зниження конкуренції між українськими виробниками та виробниками Польщі. З цього випливає, одна з причин, чому на ринках можна купити дешевше продукти харчування, ніж у магазинах.

На нашу думку, в Україні необхідно переглянути ставки ПДВ на продукти харчування, що сприятиме зростанню попиту та пропозиції цих товарів. Збільшення споживання позитивно вплине на розвиток економіки в країні.

Список використаних джерел

1. Богоділова М. Є. Особливості адміністрування, відшкодування, аналізу та прогнозування податку на додану вартість / М. Є. Богоділова, С. М. Сवेशніков, В. І. Крижановський. // навчальний посібник. – 2016. – С. 21–28.
2. Експерт: ставка ПДВ на продукти в Україні є найвищою у Європі [Електронний ресурс] // Редакція "Українського репортера". – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrreporter.com.ua/business/ekspert-stavka-pdv-na-produkty-v-ukrayini-ye-najvyshhoju-u-yevropi.html>.
3. Звіт Державної фіскальної служби за 2017 рік. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>.
4. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення : [моногр.] / Бородіна О.М., Бурлай Т. В., Горшкова Н. І. та ін. / Інститут економіки і прогнозування НАН України. – К.: Основа, 2007. – 488 с.
5. Кравчун О. В. Вплив податку на додану вартість на фінансову діяльність підприємств / О. В. Кравчун. // Студентський вісник. – 2015. – №1. – С. 85 –88.
6. Податковий Кодекс України, від 02. 12. 2010р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
7. Романюк М. Оподаткування бізнесу в Польщі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lex-consulting.ua/opodatkuvannya-biznesu-v-polshhi/>.
8. Савчук О. Податкова система в Польщі [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28912.pdf>.
9. Що очікує платників ПДВ у 2018 році: ставки, податкові зобов'язання, електронне адміністрування, бюджетне відшкодування, звітність [Електронний ресурс] // Головбух. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.golovbukh.ua/article/7072-pdv-u-2018-rots>.

References

1. Bogodilova ME Features of administration, reimbursement, analysis and forecasting of the value-added tax / M. E. Bogodilova, S. M. Sveshnikov, V. I. Kryzhanovsky. // Tutorial. – 2016 – pp. 21-28.
2. Expert: VAT on products in Ukraine is the highest in Europe [Electronic resource] // Editorial board of the Ukrainian reporter. – Access to the resource: <http://ukrreporter.com.ua/business/ekspert-stavka-pdv-na-produkty-v-ukrayini-ye-najvyshhoju-u-yevropi.html>.
3. Report of the State fiscal service for 2017. – [Electronic resource]: – Access mode: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>.
4. Competitiveness of the Ukrainian economy: the state and prospects of raising: [monogr.] / Borodina O.M., Burlay T.V., Gorshkova N.I. and others. / Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. – K.: Osнова, 2007. – 488 p.

5. Kravchun OV Influence of the tax on added value on financial activities of enterprises / O. V. Kravchun. // Student master. – 2015 – # 1. – P. 85-88.
6. The Tax Code of Ukraine, dated 02.12.2010. №2755-VI [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
7. Romanyuk M. Taxation of business in Poland [Electronic resource] – Mode of access: <http://lex-consulting.ua/opodatkuvannya-biznesu-v-polshhi/>.
8. Savchuk O. Subsidiary System in Poland [Electronic resource] – Access mode: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28912.pdf>.
9. What awaits VAT payers in 2018: rates, tax obligations, e-administration, budget reimbursement, reporting [Electronic resource] // Golubukh. – 2018. – Resource access mode: <https://www.golovbukh.ua/article/7072-pdv-u-2018-rots>.

Гнатенко Е. П., Портненко Е. С. Функционирование налога на добавленную стоимость в Украине и Польше

В статье раскрыта экономическая сущность налога на добавленную стоимость, его фискальную функцию, недостатки. Определены значения налога на добавленную стоимость в отношении финансово-хозяйственной деятельности предприятий и поступлений в государственный бюджет Украины. Выявлены проблемы в взимании налога на добавленную стоимость в Украине. Проведено сравнение функционирования налога на добавленную стоимость в Украине и Польше. Рассмотрены действующие ставки налога на добавленную стоимость и определен круг товаров, подпадающих под обложение НДС по ставкам в Украине и Польше. Сопоставлены стоимость продуктов питания при ставках налога на добавленную 20% и 5% как в Польше. Предложено пересмотреть ставки налога на добавленную стоимость в Украине на продукты питания.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, ставка, налог, средства, субъекты хозяйствования, таможенная территория, плательщик.

Gnatenko E. P., Portnenko O. S. Functioning of tax to added cost in Ukraine and Poland

The article deals with the economic essence of the value-added tax, its fiscal function and disadvantages in Ukraine and Poland. Value of value added tax in relation to financial and economic activity of enterprises and revenues to the state budget of Ukraine are determined. The essence of the value-added tax abroad is disclosed. It is shown how the value-added tax in Poland is fractionated from our country. Problems in charging value added tax in Ukraine are revealed. The article focuses on the value added tax rate in Ukraine in comparison with other countries. A comparison of the functioning of the value-added tax in Ukraine and Poland has been carried out. The current rates of value added tax are considered and the range of goods subject to value added tax at the rates in Ukraine and Poland has been defined. The cost of food is compared with 20% and 5% tax rates, as in Poland. The price difference is shown at submitted rates. It is proposed to reconsider the value added tax rates in Ukraine for foodstuffs similar to the tax system in Poland. The main theoretical aspects of the efficiency and peculiarities of the formation of the tax system in the country are investigated.

Keywords: value added tax, rate, tax, funds, economic entities, customs territory, payer.

Стаття надійшла до редколегії 24.11.2018 р.